

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

EGZAMIN MATURALNY Z FILOZOFII

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2011

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 9 stron (zadania 1 – 23). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Podczas egzaminu możesz korzystać z linijki.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

*Część I – 20 pkt
Część II – 30 pkt*

MFI-R1_1P-112

Część I (20 punktów)**Zadanie 1. (1 pkt)**

Wybierz najlepsze uzupełnienie zdania: *Heraklit z Efezu uważał, że*

- A. wszystko dzieje się w sposób względny.
- B. wszystko dzieje się zgodnie ze sporem i koniecznością.
- C. wszystko dzieje się w sposób chaotyczny.

Zadanie 2. (1 pkt)

Zaznacz właściwą wersję klasycznej definicji prawdy zawartej w *Metafizyce* Arystotelesa

- A. Powiedzieć, że istnieje o czymś, co istnieje, jest fałszem. Powiedzieć o tym, co jest, że nie jest, a o tym, czego nie ma, że nie ma, jest prawdą.
- B. Powiedzieć, że istnieje o czymś, czego nie ma, jest fałszem. Powiedzieć o tym, co jest, że jest, a o tym, czego nie ma, że nie ma, jest prawdą.
- C. Powiedzieć, że istnieje o czymś, czego nie ma, jest fałszem. Powiedzieć o tym, co jest, że nie jest, a o tym, czego nie ma, że jest, jest prawdą.

Zadanie 3. (1 pkt)

Zaznacz stwierdzenie charakterystyczne dla poglądów Kartezjusza.

- A. W świecie istnieje tylko jedna substancja.
- B. W świecie istnieją dwie substancje.
- C. W świecie istnieje wiele substancji.

Zadanie 4. (2 pkt)

Podaj terminy filozoficzne na określenie przedstawionych poniżej poglądów.

- a) Bóg jest stwórcą świata, lecz nie ingeruje w jego losy.
- .....

- b) Historią nie rządzi przypadek, lecz rozumny duch.
- .....

Zadanie 5. (2 pkt)

Zaznacz poprawną definicję poniższych terminów.

a) Eudajmonizm

1. Pogląd filozoficzny upatrujący ostatecznego celu ludzkiego życia w szczęściu.
2. Pogląd filozoficzny utożsamiający przyjemność ze szczęściem.
3. Pogląd filozoficzny upatrujący ostatecznego celu ludzkiego życia w doskonałości.

b) Ewidencjonizm

1. Przekonanie, że jedynym kryterium prawdy jest zgodność myśli z rzeczywistością.
2. Przekonanie, że jedynym kryterium prawdy jest oczywistość.
3. Przekonanie, że jedynym kryterium prawdy jest spójność zdań w obrębie teorii.

Zadanie 6. (2 pkt)

Podaj nazwę stanowiska filozoficznego wyrażonego w poniższym zdaniu oraz określ dyscyplinę filozoficzną, dla której to zdanie jest charakterystyczne.

Celem ludzkiego życia jest realizowanie prawa moralnego.

stanowisko ..... dyscyplina .....

Zadanie 7. (3 pkt)

Uzupełnij stwierdzenie Arystotelesa, wybierając pojęcia spośród poniżej podanych, a następnie zgodnie z nim zbuduj definicję krzesła.

rodzaj gatunkowy, rodzaj najbliższy, gatunek najbliższy, różnica najbliższa, różnica gatunkowa, gatunek różnicowy

Definicję budujemy, podając .....

Krzesło jest to .....

Zadanie 8. (2 pkt)

Do podanych niżej poglądów dopisz nazwy stanowisk przeciwstawnych.

1. Dobro jest jedno i to samo dla wszystkich.

stanowisko przeciwstawne .....

2. Wszyscy ludzie są równi.

stanowisko przeciwstawne .....

Zadanie 9. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli w odpowiednich wierszach napisz słowo *prawda* lub *fałsz*.

A. Według Sokratesa źródłem zła jest błąd rozumu.	
B. Według Kierkegaarda rozpacz jest chorobą, na którą się umiera.	
C. Estetyzm jest doktryną, która głosi, że sztuka służy celom moralnym.	

Zadanie 10. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę. Do podanych koncepcji filozoficznych dopisz po dwa charakterystyczne dla nich terminy.

poznanie zmysłowe, idee wrodzone, poznanie rozumowe, tabula rasa, idealizm, doświadczenie, wiedza a priori, hilemorfizm, platonizm, arystotelizm

Racjonalizm genetyczny	Empiryzm genetyczny

Zadanie 11. (2 pkt)

Do podanego cytatu dopisz nazwisko jego autora, wybierając spośród podanych, oraz nazwę stanowiska (kierunku) filozoficznego, które ten autor reprezentuje.

Immanuel Kant, Jean-Paul Sartre, Edmund Husserl, John Locke, Bertrand Russell

Każdą źródłowo prezentującą naoczność, która jest źródłem prawomocności poznania, należy przyjmować, tak jak prezentuje i tylko w granicach, w których prezentuje.

autor ..... stanowisko / kierunek .....

Zadanie 12. (1 pkt)

Podaj znaczenie poniższego terminu.

Nihilizm – .....

.....

.....

.....

Część II (30 punktów)

Na podstawie tekstu św. Tomasza z Akwinu wykonaj polecenia.

To, że Bóg jest, można uzasadnić pięcioma drogami. Pierwsza i najbardziej wyraźna droga wychodzi od ruchu, bo jest pewne i stwierdzone przez zmysły, że w tym świecie rzeczy są w ruchu. Wszystko zaś, co się porusza, jest poruszane przez coś innego. Nic bowiem nie porusza się inaczej, jak tylko dlatego, że znajduje się w możliwości wobec tego, do czego zmierza. Coś porusza zaś o tyle, o ile jest urzeczywistnione. Poruszanie czegoś jest bowiem wyprowadzaniem czegoś z możliwości do urzeczywistnienia, a z możliwości do urzeczywistnienia jest zdolny wyprowadzić tylko byt urzeczywistniony. Na przykład to, co ciepłe w urzeczywistnieniu, czyli ogień, powoduje, że drewno, które jest ciepłe w możliwości, staje się rzeczywiście ciepłe dzięki temu, że ogień wprawia je w ruch i przemienia. Nie jest jednak możliwe, by to samo było zarazem urzeczywistnione i w możliwości pod tym samym względem, ale tylko pod różnymi względami. To bowiem, co jest ciepłe rzeczywiście, nie może być ciepłe w możliwości, ponieważ w możliwości może być tylko zimne. Nie jest zatem możliwe, by pod tym samym względem coś poruszało i było poruszane albo żeby poruszało samo siebie. Wszystko więc, co się porusza, musi być poruszane przez coś innego. Jeśli więc to, przez co zostało poruszone, też się porusza, to ono samo musi być poruszane przez coś innego, a to przez coś jeszcze innego. Nie należy tu jednak postępować w nieskończoność, gdyż w ten sposób nie byłoby pierwszego poruszającego i, co za tym idzie, nie byłoby też drugiego poruszającego. Ponieważ to, co porusza jako drugie, wprawia w ruch tylko dzięki temu, że zostało poruszone przez to, co porusza jako pierwsze, na przykład kij porusza dzięki temu, że jest poruszany przez rękę. Trzeba więc dojść do jakiegoś pierwszego poruszyciela, który nie jest już przez nic poruszany. Wszyscy pojmują, że to jest Bóg.

Druga droga wychodzi od pojęcia przyczyny sprawczej. Wśród otaczających nas rzeczy zmysłowych spostrzegamy bowiem porządek przyczyn sprawczych. Niemniej ani nie spostrzegamy tego, ani nie jest to nawet możliwe, żeby coś było przyczyną sprawczą samego siebie, ponieważ w ten sposób musiałoby istnieć wcześniej od samego siebie, co jest niemożliwe. Nie jest także możliwe, by w szeregu przyczyn sprawczych postępować w nieskończoność, ponieważ we wszystkich uporządkowanych szeregach przyczyn sprawczych pierwsza przyczyna jest przyczyną pośredniej, a pośrednia jest przyczyną ostatniej, niezależnie od tego czy pośrednich jest wiele, czy też jedna. Usunięcie zaś przyczyny usuwa skutek. Gdyby zatem nie było pierwszej przyczyny w szeregu przyczyn sprawczych, to nie byłoby też ostatniej ani pośredniej. Gdybyśmy natomiast posuwali się w nieskończoność w szeregu przyczyn sprawczych, to nie byłoby pierwszej przyczyny sprawczej i w ten sposób nie byłoby ani ostatecznego skutku, ani pośrednich przyczyn sprawczych, co jest jawnie fałszywe. Należy więc koniecznie przyjąć jakąś pierwszą przyczynę sprawczą, którą wszyscy nazywają Bogiem.

Trzecia droga wychodząca od tego, co możliwe, i tego, co konieczne, jest taka: wśród rzeczy spostrzegamy te, które mogą być i nie być, bo jeżeli spostrzegamy takie, które powstają i giną, to skutkiem tego mogą one być i nie być. Jest niemożliwe, żeby takie rzeczy istniały zawsze, ponieważ zdarza się, że to, co może być, nie jest. Jeśli więc wszystkie rzeczy mogą nie istnieć, to kiedyś nie było żadnej z tych rzeczy. Jeśli to prawda, to i teraz nie byłoby niczego, ponieważ, to, co nie istnieje, zaczyna istnieć tylko dzięki czemuś, co istnieje. Gdyby nic nie istniało, to nic nie mogłoby zacząć istnieć i, co za tym idzie, nic by nie istniało, co jest jawnie fałszywe. Nie wszystkie zatem byty są tylko możliwe, lecz musi istnieć wśród rzeczy coś koniecznego. Z kolei wszystko, co jest konieczne, albo czerpie skądś przyczynę swojej konieczności, albo nie. Nie jest zatem możliwe postępowanie w nieskończoność w szeregu bytów koniecznych, które mają przyczynę swojej konieczności, tak jak nie jest to możliwe w szeregu przyczyn sprawczych, co zostało udowodnione. Dlatego trzeba koniecznie przyjąć coś, co jest konieczne samo przez się i nie ma przyczyny swojej konieczności, ale jest przyczyną konieczności dla innych, i to wszyscy nazywają Bogiem.

Czwarta droga wychodzi ze stopni, jakie spostrzegamy w świecie rzeczy. Pośród rzeczy spostrzegamy bowiem coś bardziej i mniej dobrego, prawdziwego, szlachetnego. Tak samo jest z innymi cechami. Różne rzeczy określane są jako mniej lub bardziej 'jakieś' w takiej mierze, w jakiej rozmaicie zbliżają się do tego, co jest najbardziej 'jakieś'. Na przykład cieplejsze jest to, co bardziej zbliża się do najcieplejszego. Istnieje więc coś, co jest najprawdziwsze, najlepsze, najszlachetniejsze i, co za tym idzie, najbardziej jest. Albowiem rzeczy najprawdziwsze istnieją w najwyższym stopniu, jak powiada się w II księdze *Metafizyki*. To zaś, co nazywamy najbardziej 'jakimś' w pewnym rodzaju, jest przyczyną wszystkiego, co należy do tego rodzaju. Na przykład ogień, który jest najcieplejszy, jest przyczyną wszystkich rzeczy ciepłych, jak powiada się w tej samej księdze. Istnieje zatem coś, co jest dla wszystkich rzeczy przyczyną ich istnienia, dobra i wszelkich doskonałości. To właśnie nazywamy Bogiem.

Piąta droga wychodzi od rządów nad rzeczami. Widzimy bowiem, że niektóre byty pozbawione poznania, mianowicie ciała naturalne, działają ze względu na cel. Widać to z tego, że zawsze lub bardzo często działają w taki sam sposób, by osiągnąć to, co najlepsze. Stąd jest jasne, że osiągają cel nie z przypadku, ale z zamierzenia. Te byty nie posiadające poznania nie zmierzają do celu inaczej jak tylko kierowane przez kogoś poznającego i rozumującego, jak strzała przez łucznika. Istnieje zatem coś poznającego umysłowo, co prowadzi wszystkie rzeczy naturalne do celu, i to nazywamy Bogiem.

Zadanie 13. (1 pkt)**Do której z dróg św. Tomasza nawiązuje poniższy cytat?**

Wyobraźmy sobie, że znajduję na ziemi zegarek i zamierzam odkryć, jak to się stało, że się tutaj znalazł. Raczej nie zadowolę się odpowiedzią, że był na tym miejscu od zawsze. Lecz czemuż to odpowiedź ta nie służy zegarkowi tak dobrze, jak służyłaby znalezionemu kamieniowi? Otóż z tego powodu, i nie innego, że kiedy przyjrzymy się zegarkowi, dostrzeżemy, iż poszczególne jego części złożone są z sobą w jakimś celu (...). Ta obserwacja prowadzi nas nieuchronnie do wniosku, że zegarek musiał mieć jakiegoś twórcę, który wymyślił jego konstrukcję i zaplanował działanie.

William Paley, *Natural Theology***Zadanie 14. (3 pkt)****Do jakiej kategorii argumentów (dowodów) na istnienie Boga należy zaliczyć pięć dróg św. Tomasza i dlaczego? Zakreśl odpowiedź, a następnie uzasadnij swój wybór, podając dwa argumenty.**

A. argumenty kosmologiczne

B. argumenty ontologiczne

uzasadnienie:

Zadanie 15. (2 pkt)**Który z filozofów starożytnych nie zgodziłby się z pierwszą przesłanką pierwszej drogi św. Tomasza? Podaj nazwę starożytnej szkoły filozoficznej, której przedstawicielem był ów filozof.**

Filozof: .....

Szkoła: .....

Zadanie 16. (2 pkt)**Wpływ którego starożytnego filozofa jest wyraźnie dostrzegalny w argumentacji św. Tomasza? Podaj tytuł jego głównego dzieła.**

Filozof: .....

Dzieło: .....

Zadanie 17. (1 pkt)**Jakim terminem określał ów starożytny filozof (zad. 16.) byt o cechach zbliżonych do tych, którymi św. Tomasz określa Boga?**

.....

Zadanie 18. (2 pkt)

Stosując terminologię charakterystyczną dla tego filozofa (zad. 16.), przedstaw argument św. Tomasza za tym, że wszystko, co się porusza, musi być poruszane przez coś innego.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 19. (2 pkt)

Znajdź dwie przesłanki wspólne dla trzech pierwszych dowodów. Sformułuj je w postaci twierdzeń.

1. ....
.....
.....
2. ....
.....
.....

Zadanie 20. (4 pkt)

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. W tabeli w odpowiednich wierszach napisz słowo *prawda* lub *fałsz*.

A. Byt konieczny może mieć swoją przyczynę w bycie przygodnym.	
B. Byt przygodny może mieć swoją przyczynę w bycie koniecznym.	
C. Byt przygodny może mieć swoją przyczynę w bycie przygodnym.	
D. Byt konieczny może mieć swoją przyczynę w bycie koniecznym.	

Zadanie 21. (2 pkt)

Sparafrazuj czwarty argument św. Tomasza tak, by jego konkluzja brzmiała: „zatem musi istnieć istota najbardziej prawdziwa. Ją właśnie nazywamy Bogiem”.

.....
.....
.....
.....

zatem musi istnieć istota najbardziej prawdziwa. Ją właśnie nazywamy Bogiem.

Zadanie 22. (6 pkt)

Podaj dwa przykłady fizykalistycznych oraz dwa przykłady ewolucjonistycznych bytów „nieposiadających poznania”, które sprawiają wrażenie, że działają ze względu na cel. Czy Twoim zdaniem da się wyjaśnić działanie takich bytów inaczej, niż przedstawia św. Tomasz? Odpowiedź uzasadnij.

a) Przykłady fizykalistyczne (fizyczne nieożywione)

1. ....

2. ....

b) Przykłady ewolucjonistyczne (fizyczne ożywione)

1. ....

2. ....

Odpowiedź i uzasadnienie .....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (5 pkt)

Wymień wszystkie atrybuty Boga wynikające z argumentacji św. Tomasza przedstawionej w powyższym tekście.

Bóg jest:

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

BRUDNOPIS

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MFI-R1_1P-112

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

Miejsce na naklejkę
z nr PESEL

Nr zad.	Punkty						
	0	1	2	3	4	5	6
1	☐	☐					
2	☐	☐					
3	☐	☐					
4	☐	☐	☐				
5	☐	☐	☐				
6	☐	☐	☐				
7	☐	☐	☐	☐			
8	☐	☐	☐				
9	☐	☐					
10	☐	☐	☐				
11	☐	☐	☐				
12	☐	☐					
13	☐	☐					
14	☐	☐	☐	☐			
15	☐	☐	☐				
16	☐	☐	☐				
17	☐	☐					
18	☐	☐	☐				
19	☐	☐	☐				
20	☐	☐	☐	☐	☐		
21	☐	☐	☐				
22	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

WYPEŁNIA EGZAMINATOR

SUMA PUNKTÓW		<input type="text"/>	<input type="text"/>							
D	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
J	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KOD EGZAMINATORA

.....
Czytelny podpis egzaminatora

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO